

PORTE AKADEMİK

Sayı: 16 - Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi / Volume: 16 - Journal of Music and Dance Studies

Ozan BAYSAL

Atilla Coşkun TOKSOY

Elif ÖZEN

Ebru YAZICI

Ahmet Selim KOYTAK

Eren ÖZEK

Gökhan YALÇIN

Aslıhan ADLİN

Tuba GÜN

Seval EROĞLU

Eray ALTINBÜKEN

Orkun Zafer ÖZGELEN

Meryem MEMİŞ

Recep USLU

Sevilay ÇINAR

Zeki YILDIRIM

Songül KARAHASANOĞLU

Şengül ALTUN ÖNEY

PORTE AKADEMİK

Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi/
Journal of Music and Dance Studies

Güz / Autumn 2017
Sayı / Volume: 16

Uluslararası Hakemli Süreli Yayın/
International Periodical

İTÜ TMDK Adına Sahibi/Registered
Adnan Koç

Genel Yayın Yönetmeni/ Executive Director
Songül Karahasanoğlu

Konuk Editör/ Guest Editor
Gözde Çolakoğlu Sarı

Editör / Editor
Eray Cömert
Günay Koçhan Flower

Teknik Yönetmen/Technique Director
Eray Cömert

Yayın Kurulu / Editorial Board

Belma Oğul Kurtişoğlu
Eray Cömert
Gonca Girgin
Gözde Çolakoğlu Sarı
Günay Koçhan Flower
Ozan Baysal
Songül Karahasanoğlu

Hakem Kurulu/Referees

Aslıhan Erüzün Özel
Belma Oğul Kurtişoğlu
Can Karadoğan
Gökhan Yalçın
Gözde Çolakoğlu Sarı
Nesibe Özgül Turgay
Neva Özgen Kösoğlu
Nilgün Doğrusöz Dişiaçık
Okan Murat Öztürk
Recep Uslu
Songül Karahasanoğlu

Yazışma Adresi / Contact

İTÜ TMDK
İdari Bina, Maçka Kampüsü, 34657
Telefon: +90 212 248 90 87 Dahili: 119
Fax: +90 212 240 27 50
E-mail: portekademik@itu.edu.tr
Web: <http://portekademik.itu.edu.tr>

Kapak ve İç Tasarım/Cover and Graphic Design
Cenkler Matbaacılık Amb. San. Tic. Ltd. Şti.

Baskı/Print

Cenkler Matbaacılık
www.cenkler.com

PRINT ISSN : 2146-2453

ONLINE ISSN : 2619-9688

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Önsöz Gözde ÇOLAKOĞLU SARI	5
<i>19. Yüzyılda Batılılaşma'nın İstanbul'daki Makam Müziği Mekânlarına Etkisi</i> Atilla Coşkun TOKSOY, Ahmet Selim KOYTAK	7
<i>Bodrum Müzik Mekânlarında Uzlaşmanın Sesi: Cumhuriyet Caddesi Üzerine Bir Çalışma</i> Ebru YAZICI	29
<i>Mevlevî Ayinlerinde "Söz-Boyama" İzleri</i> Elif ÖZEN, Ozan BAYSAL	53
<i>Use of Classical Kemençe by Contemporary Composers</i> Eray ALTINBÜKEN, Aslıhan ADLİN	71
<i>Türk Müziği Eğitiminde Meşkin Yeri</i> Eren ÖZEK	83
<i>Kevserî Mecmuası'nda Nâ-Malûm Dört Makam</i> Gökhan YALÇIN	93
<i>Mezmurları Kim Besteledi?</i> <i>Ali Ufki Bey'in Eserlerinde Batı Müziği Bulguları</i> Orkun Zafer ÖZGELEN	106
<i>Alevi/Bektaşî Turabî Baba'nın Naatını</i> <i>Mustafa İtri Buhurizade Bestelemiş Olabilir mi?</i> Recep USLU	118
<i>Bağlama'nın Toplumsal Cinsiyet Açısından Temsili</i> Seval EROĞLU, Songül KARAHASANOĞLU, Sevilay ÇINAR	130
<i>Müzikal Enstrümanlara İlişkin Bir</i> <i>Kimliklendirme Çalışması: Kim Bu Enstrümanlar?</i> Tuba GÜN, Meryem MEMİŞ	152

20. ve 21. Yüzyılda Bağlama ve
Tanburdaki Belirgin Fiziksel Değişimler 167
Zeki YILDIRIM, Songül KARAHASANOĞLU

Kitap Tanıtımı:
Kan Dolaşımı, Ameliyat ve Musıkî Makamları: Kantemirođlu 178
(1673-1723) ve Edvâr'ının Sıra Dışı Müzikal Serüveni
Şengül ALTUN ÖNEY

İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı tarafından yayımlanan Porte Akademik Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi, müzik ve dansı ilgilendiren her türlü çalışma alanıyla birlikte, disiplinler arası platformda yolu müzikten geçen bilimsel araştırma ve çalışmalara açık bir dergi olarak 7. yaşını kutlamış bulunmaktadır. 2010 yılından itibaren Konservatuvarımızın desteği ve ekip üyelerimizin bireysel imkânlarıyla dağıtımı yapılan derginin geçmiş tüm sayılarına artık porteakademik.itu.edu.tr adresinden ulaşılabilir. İçinde bulunduğumuz internet çağında okuyucusuyla çevrimiçi olarak buluşabilecek bir yapıya kavuşan Porte Akademik, yayın hayatına basılı ve e-dergi formatıyla devam etme kararını da halihazırda uygulamaya geçirmiştir.

Porte Akademik Dergisi'nin okumakta olduğunuz sayısı on iki makaleden oluşmakta ve bunların altısı Osmanlı-Türk Müziği tarihi ve teorisiyle ilgili araştırmaları içermektedir. Dört makale çalgıları çeşitli sosyal teoriler üzerinden okuyup, onların geçirdikleri dönüşümü ya da besteciler tarafından kullanım alanlarını analiz ederken, bir tanesi de müzikolojinin diğer bir alt alanı olan etnomüzikoloji ve alan araştırmasına yöneliktir.

Atilla Coşkun Toksoy ve Ahmet Selim Koytak'ın "19. Yüzyılda Batılılaşma'nın İstanbul'daki Makam Müziği Mekânlarına Etkisi" başlıklı makalesi, Osmanlı-Türk Müziği'nin icra edildiği mekânları Batılılaşma hareketleri ve Tanzimat döneminin getirdiği sosyal ve kültürel ortam üzerinden okumaktadır. Toksoy ve Koytak, kamusal hayatta müziğin varlığını gözler önüne sererken, saray ve saray dışı tiyatro ve eğitim mekânlarının da okuyucunun hayalinde tasavvur edilmesini sağlamaktadır.

Ebru Yazıcı "Bodrum Müzik Mekânlarında Uzlaşmanın Sesi: Cumhuriyet Caddesi Üzerine Bir Çalışma" başlıklı makalesinde, sadece Türkiye değil, dünyanın her yerinden turist çekebilme özelliği olan Bodrum'un bu durumunda müzik mekânlarının etkisi üzerine odaklanmaktadır. Yazıcı, çeşitli eğilimler sergileyen müzik mekânlarını birleştiren ortak paydaları ele alarak, analizler yapma yoluna gitmiş; Bodrum'un geçmişten, özellikle de 1980'li yıllardan bugüne, kendine özgü bir müzikal "sound" yakalama potansiyelinin varlığını ve ortaya çıkan sonuçları tartışmıştır.

Elif Özen ve Ozan Baysal'ın "Mevlevî Âyinlerinde Söz-Boyama İzleri" başlıklı çalışması, Osmanlı-Türk Müziği ve aynı zamanda tasavvuf müziğinin önemli ve kalıplaşmış bir formu olan Mevlevî Âyinleri'nde söz ve müziğin anlamsal ilişkilerinin izini sürmektedir. Özen ve Baysal, Batı müziğinde özellikle 15. yüzyıldan itibaren kullanılan söz-boyama tekniğinin aslında sembolik bir ifade yöntemi olarak Mevlevî Âyinleri'nde de kullanıldığını ve bu doğrultuda güfteadaki anlamın besteye etkisini, bu anlamı desteklemek adına müzikal kurguda yapılan değişiklikleri detaylı analizler ile tartışmaktadır. Makale, Osmanlı-Türk Müziği'nde semiyoloji çalışmaları ve bütüncül söz ve müzik analizlerinin yapılması adına da örnek teşkil etmektedir.

Eray Altınbüken ve Aslihan Adlin'in "Use of Classical Kemeñçe By Contemporary Composers" başlıklı makalesi, geleneksel çalgıların orkestral eserlerde kullanımına ilişkin kısa bir tarihsel özetin ardından, kemeñçenin kullanıldığı eserlerin ve bestecilerinin kronolojik listesini

sunmaktadır. Yaşayan bestecilerin kemençenin çağdaş bestecilikte kullanımıyla ilgili sergilediği üç ana tavrı ortaya koyan Altınbükten ve Adlin, bu tavırları eser örnekleriyle açıklamaktadır.

Eren Özek, “Türk Müziği Eğitiminde Meşkin Yeri” başlıklı makalesinde Osmanlı-Türk Müziği’nde birincil aktarım yöntemi olan meşkin makam teorisi eğitiminde kullanım gerekliliğini belirtmektedir. İçeriği teori ve solfej olan derslerin işleniş yöntemlerine değinen ve uygulama üzerine karşılaştırmalar yapan Özek, Türk Müziği’nde standardize olamayan ve teoriyle tam olarak ifade edilemeyen özellikler için meşkin halen önemini koruduğunu tartışmaktadır.

Gökhan Yalçın’ın “Kevserî Mecmuası’nda Nâ-Malûm Dört Makam” başlıklı makalesi, bilim dünyamıza basılı olarak çok kısa bir süre önce kazandırılan ve bu anlamda tarihi bir değeri de bulunan Kevserî Mecmuası’na yöneliktir. Çalışmada mecmuada ele almış olan, ancak Osmanlı-Türk Müziği yazılı kaynaklarında bulunmayan dört makamın analizleri yapılmaktadır. “Hayal-i Murad”, “Maye-i Kevser”, “Şems-i Cemal” ve “Murad Han” makamlarında kullanılan perdeler ve seyir özelliklerine ilişkin müzikal analizler alana ait literatür açısından önem arz etmektedir.

Orkun Zafer Özgelen, “Mezmurları Kim Besteledi?: Ali Ufki Bey’in Eserlerinde Batı Müziği Bulguları” başlıklı makalesinde öncelikle Ali Ufki Bey ile ilgili literatür araştırmasını sunmakta ve ardından Saklı Mecmuada Ali Ufki tarafından çalışılan Albert Heinrich’in “bass şifreli” eserlerini form ve tür yapısı açısından analiz etmektedir. Özgelen, mezmurların bestelenmesiyle ilgili birtakım tartışmalara değinmektedir.

Recep Uslu “Alevi/Bektaşî Turabi Baba’nın Naatını Mustafa İtrî Buhurizade Bestelemiş Olabilir Mi?” başlıklı makalesinde, İtrî Çelebi ve Turabi Baba’nın kim olduklarını sorgulamaktadır. Öncelikle Türk edebiyatında 18. yüzyıl itibarıyla yaşamış çok sayıda Turabi isim ya da mahlaslı şair olduğunu tartışan Uslu, bu ‘Turabi’lerden birine ait olduğu tahmin edilen ve Sabâ makamında İtrî tarafından bestelenen nefesi döneme ait çok sayıda yazılı kaynak ve yazma eseri inceleyerek tesbit etmekte ve araştırmasını sonuçlandırmaktadır.

Seval Eroğlu, Songül Karahasanoğlu ve Sevilay Çınar’ın “Bağlama’nın Toplumsal Cinsiyet Açısından Temsili” başlıklı makalesinde, bağlama çalgısının müzik performansındaki temsilî cinsiyet kimlikleri açısından ele alınmaktadır. Çalışmada, toplumun çalgıya verdiği kimlik görünümü ve bu görünümü oluşturan etmenler tarihsel, sosyal ve kültürel veriler doğrultusunda analiz edilmekte ve tartışılmaktadır.

Tuba Gün ve Meryem Memiş’in “Müzikal Enstrümanlara İlişkin Bir Kimliklendirme Çalışması: Kim Bu Enstrümanlar?” başlıklı makalesi çalgılara atfedilen kimliklerin olup olmadığını sorgulamaktadır. Gün ve Memiş, bir kültürün ve o kültüre ait kimliğin çalgıların kimliklerinde rol oynamaları konusunu Bourdieu’nun habitus ve beğeni yargısı üzerinden okumakta, çalgı ve kimlik çalışmaları adına bilimsel bir değerlendirme sunmaktadır.

Zeki Yıldırım ve Songül Karahasanoğlu’nun “20. ve 21. Yüzyılda Bağlama ve Tanburdaki Belirgin Fiziksel Değişimler” başlıklı makalesi bağlama ve tanbur çalgılarına ilişkin literatür çalışmasını ve günümüz icracı ve yapımcılarıyla görüşmelerin sentezini sunmaktadır. Kuramsal ve uygulamalı yöntemler doğrultusunda hazırlanmış bir çalgı bilimi araştırması niteliğinde olan makale, günümüzde çalgıların yapımında kullanılan yeni yöntemler ve çalgı yapımındaki dönüşümü bağlama ve tanbur özelinde gözler önüne sermektedir.

Bu sayının kitap tanıtımı bölümünde ise Cem Behar tarafından 2017 yılında müzikoloji dünyasına kazandırılan *Kan Dolaşımı, Ameliyat ve Musiki Makamları* başlıklı kitabın incelemesi Şengül Altun Öney tarafından yapılmaktadır. Öney, yazarın gerek Kantemir’e, gerek edvârına, gerekse 18. yüzyılın sosyal, kültürel ve müzikal yapısına açtığı yeni pencereye okuyucuyu davet etmektedir.